

[Door de Bijbel: Uitzending 701: Spreuken 21:24 t/m 22:16]

Aan het einde van de vorige uitzending zagen we o.a. dat wijsheid meer is dan brute kracht. Voor we verder gaan wil ik daar nog eventjes op ingaan. Iemand kan in staat zijn een schijnbaar onneembare vesting te bouwen, maar er zal iemand langs komen die slim genoeg is om uit te vogelen hoe er binnen te vallen. De oude stad Babylon is daarvan een klassiek voorbeeld. Belsassar zat binnen de muren van Babylon met de gedachte dat hij volkomen veilig was. Er was zelfs een binnenmuur rond zijn paleis. Hij was zeker dat de muren van Babylon nooit doorbroken konden worden en natuurlijk waren overal wachters op de muren geplaatst. Maar de generaal in het kamp van de vijand gebruikte zijn wijsheid en vogelde een manier uit om in Babylon te komen. Een zijtak van de rivier de Eufraat liep door de stad, min of meer als een kanaal. Hij leidde het water terug in de hoofdstroom van de rivier, toen was hij in staat zijn leger over het rivierbed onder de muur waar de rivier gestroomd had, te laten marcheren. Het Medisch-Perzische leger verspreidde zich in de stad, en de stad werd ingenomen voordat de Babyloniërs wisten wat er gebeurde.

Spreuken 21 vers 24: ***'Hoogmoedig, trots: spotter is zijn naam, hij gaat met mateloze overmoed te werk.'*** Heb je gemerkt dat er twee onderwerpen zijn die telkens weer lijken op te duiken? Het ene is het gebruik en misbruik van de tong. Het andere is trots. De ongecontroleerde tong, de leugentong, de roddeltong en de hoogmoedige blik; God zegt dat Hij ze alle haat.

Spreuken 21 verzen 25 en 26: ***'Het verlangen van een luiaard zal hem doden, want zijn handen weigeren te werken. De hele dag is hij belust op begerenswaardige zaken, maar een rechtvaardige geeft en houdt niets achter.'*** Ook de luiaard komt geregeld aan bod; er wordt hier opgemerkt dat zijn begeerte zijn dood zal worden, omdat zijn handen weigeren te werken (vs.25). Omdat hij niet bereid is om te werken, zal hij sterven (Spr.13:4; 20:4; 24:34). De luiaard besteedt zijn tijd in begeren, en hij probeert slinkse methoden toe te passen om geld te krijgen zonder te werken. Er zijn heel wat mensen die dat doen. In tegenstelling met hem denkt de rechtvaardige niet zoveel over krijgen als wel over geven, en God zal hem zegenen. Deze gedachte

vinden we ook in het NT; in Handelingen 20 vers 35 staat dat Jezus gezegd heeft: **‘... Het is zaliger te geven dan te ontvangen.’**

Spreuken 21 vers 27: **‘Het offer van goddelozen is een gruwel, hoeveel te meer als zij het met een schandelijke bedoeling brengen!’** We zagen al dat offers zonder gehoorzaamheid voor God geen waarde hebben; dit vers gaat nog wat verder: als iemand met verkeerde bedoelingen dingen aan de HEERE geeft is dat onaanvaardbaar, de gezindheid is beslissend bij een offer. Een voorbeeld van het verrichten van een goede daad met verkeerde bedoeling staat in de Bergrede, waar Christus spreekt over het verwerven van menselijke waardering. In Mattheüs 6 verzen 2 t/m 4 staat: **‘Wanneer u dan een liefdegave geeft, laat het niet voor u uitbazuinen, zoals de huichelaars in de synagogen en op de straten doen, opdat zij door de mensen geëerd zouden worden. Voorwaar, Ik zeg u: Zij hebben hun loon al. Maar als u een liefdegave geeft, laat dan uw linker[hand] niet weten wat uw rechter[hand] doet, zodat uw liefdegave in het verborgene zal zijn; en uw Vader, Die in het verborgene ziet, zal het u in het openbaar vergelden.’**

Spreuken 21 vers 28: **‘Een leugenachtige getuige zal omkomen, maar iemand die luistert, mag voor altijd spreken.’** Een leugenachtige getuige is iemand die bewust een vals getuigenis tegen iemand aflegt, hij zal ten onder gaan (Spr.19:5,9), maar een man die luistert, niet, hij zal spreken. We hebben hier te maken met een mens die dingen ziet en hoort en bereid is te leren. Door goed te observeren, heeft iemand een betere kijk op de zaken en wordt er naar hem geluisterd. Stefanus was hiervan een voorbeeld. Hij heeft geluisterd naar Gods stem door Zijn Woord, het gevolg daarvan was dat de wijsheid en de geest waarmee hij sprak, niet te weerstaan waren (Hand. 6:10). Nog steeds geldt dat de HEERE de leugenaar of valse getuige bestraft en de verstandige zegent.

Spreuken 21 vers 29: **‘Een goddeloze man trekt een stalen gezicht, maar een oprechte, die versterkt zijn weg.’** Een goddeloze, die met ongevoeligheid zijn weg gaat en met niemand anders dan zichzelf rekening houdt, heeft geen begrip voor de consequenties van zijn daden. Zijn weg loopt uiteindelijk

dood. De oprechte is zich voortdurend bewust van het feit dat hij de weg moet volgen die leidt tot zegen en leven. Een goddeloze doet zijn eigen zin, maar een oprecht mens leeft bewust met God.

Spreuken 21 verzen 30 en 31: ***'Er is geen wijsheid, er is geen inzicht, en er is geen raad tegen de HEERE. Een paard wordt gereedgemaakt voor de dag van de strijd, maar de overwinning is van de HEERE.'*** In deze twee spreuken wordt nadrukkelijk gesteld dat geen menselijke macht bestand is tegen de HEERE. De eerste spreuk vermeldt dat menselijke wijsheid, verstand en raad niet te vergelijken zijn met de wijsheid, het verstand en de raad van de HEERE (vs.30). Op grond van vers 29 zou de misvatting kunnen ontstaan dat een onverstandig of goddeloos mens tegen de HEERE in kan gaan. Maar zelfs al het inzicht van een wijs mens verbleekt in het licht van Gods wijsheid. Zo worden we geconfronteerd met de grenzen van onze menselijke wijsheid. Daarna komt naar voren dat goede resultaten, ondanks menselijke inspanning, afkomstig zijn van de HEERE. Een paard wordt opgesmukt voor de strijd, maar de overwinning is van de HEERE (vs.31). Dit sluit aan bij Psalm 33 verzen 16 en 17, waar de betrekkelijkheid van strijdwagens wordt geïllustreerd, daar staat: ***'Een koning wordt niet verlost door een groot leger, een held wordt niet gered door grote kracht. Het paard [geeft] valse [hoop] op de overwinning en bevrijdt niet door zijn grote kracht.'*** Deze woorden waren in die tijd sensationeel, omdat strijdwagens toen de meest gevreesde wapens waren, te vergelijken met tanks in onze tijd. Iedere Israëliet was zich bewust van het belang van strijdwagens in een oorlog. Maar deze teksten maken duidelijk dat de kracht van de HEERE meer is dan de sterkste wapens.

Ook vandaag mag een gelovige zeggen wat in Psalm 27 vers 3 staat, namelijk: ***'Al belegerde mij een leger, mijn hart zou niet vrezen; al brak er een oorlog tegen mij uit, toch vertrouw ik hierop.'***

Ook koning Asa had deze waarheid geleerd. We lezen zijn gebed in 2 Kronieken 14 vers 11, daar staat: ***'Toen riep Asa tot de HEERE, zijn God, en zei: HEERE, U bent de Enige Die kan helpen, hem die geen kracht heeft tegen de machtige. Help ons, HEERE, onze God, want wij steunen op U en in***

Uw Naam zijn wij gekomen tegen deze troepenmacht. HEERE, U bent onze God, laat geen sterveling tegen U iets kunnen doen.'

We gaan verder met Spreuken 22. Het eerste deel gaat in op Gods heerschappij over welvaart, dat sluit aan bij de vorige 2 verzen waar is gesteld dat niets te vergelijken is met de wijsheid van de HEERE, Hij regeert over volken en koningen. In het tweede deel, de verzen 10 t/m 16, komen zaken als rijkdom en ethisch onderwijs aan de orde.

Spreuken 22 vers 1: ***'Een goede naam is verkieslijker dan grote rijkdom, goede gunst dan zilver en dan goud.'*** Een goede reputatie is het gevolg van innerlijke wijsheid. Ook hier wordt rijkdom als zodanig niet afgekeurd, omdat rijkdom vaak een teken van Gods zegen is, maar als rijkdom losstaat van integriteit, heeft zij uiteindelijk geen waarde. Maar een goede reputatie is belangrijker dan grote rijkdom, goed bekendstaan is belangrijker dan zilver en goud.

Spreuken 22 vers 2: ***'Rijken en armen ontmoeten elkaar, de HEERE heeft hen allen gemaakt.'*** Een rijke en een arme leven naast elkaar in dezelfde wereld. De HEERE heeft al de mensen gemaakt. Met deze woorden wordt erop gewezen dat beiden van gelijke waarde zijn. Daarmee is bedoeld dat armen en rijken dezelfde rechten hebben en verantwoordelijkheden dragen. Mogelijk geeft de tekst ook aan dat de rijken de armen met respect moeten behandelen en dat de armen de rijken niet mogen haten of tegen hen rebelleren. Ze moeten met respect met elkaar omgaan, omdat ze allebei schepselen van God zijn.

Spreuken 22 verzen 3 en 4: ***'Een schrandere ziet het kwaad en verbergt zich, maar onverstandigen gaan voort en zullen daarvoor boeten. Het loon van nederigheid – de vreze des HEEREN – is rijkdom, eer en leven.'***

In deze twee spreuken beschrijft Salomo de gevolgen van verstandigheid en dwaasheid. De eerste spreuk stelt dat een verstandig mens het gevaar ziet en zich verbergt, terwijl onverstandigen gewoon doorgaan en bestraft worden. Het is verstandig problematische situaties te mijden, omdat een mens er anders in verstrikt raakt en geconfronteerd kan worden met juridische conse-

quenties. In allerlei oosterse teksten wordt gewezen op het risico verwickeld te raken in conflicten. Het is mogelijk dat mensen daardoor voor het gericht moeten verschijnen en moeten getuigen. In de toenmalige wereld kon een getuigenis soms met een lijfstraf worden afgedwongen.

In de tweede spreuk staat dat het loon voor nederigheid (dat bij het ontzag voor de HEERE hoort) rijkdom, aanzien en uitzicht op het leven is. Wie iets wil bereiken, moet eerst nederigheid leren (Spr.15:33) en het afzien van eigen eer. Wie zichzelf vernedert, zal door de HEERE worden beloond. Een belofte die bij Salomo werd geconcretiseerd, hij vroeg om een verstandig hart en ontving ook rijkdom, eer en een lang leven (1 Kon.3:9-14).

Spreuken 22 vers 5: ***‘Dorens en strikken liggen op de weg van wie slinks is, wie zijn leven wil bewaren, houdt zich ver daarvan.’*** Op de verkeerde weg zijn struikelblokken en valstrikken. Maar wie bij de HEERE blijft, bewaart zichzelf en ontloopt dat alles. De bedoeling van de spreuk is duidelijk, een verstandig mens moet niet de weg op gaan die een verkeerd mens gaat.

Spreuken 22 vers 6: ***‘Oefen de jongeman overeenkomstig zijn levensweg, ook als hij oud geworden is, zal hij daarvan niet afwijken.’*** We moeten een kind oefenen in de weg die hij moet gaan. God heeft een weg waarvan Hij wil dat een kind die gaat, en ouders moeten die weg aanleren. Ze mogen een kind niet opvoeden in de weg waarvan zij denken dat het goed is, maar in de weg die God hem wil laten gaan. Dat is allesbehalve een eenvoudige opdracht. Maar als het ter harte wordt genomen, zal hij of zij ook op oudere leeftijd geneigd zijn zich te voegen naar de weg van de wijsheid. Toch kunnen we niet stellen dat iedere ontsporing van een mens verklaard kan worden uit een verkeerde opvoeding. Ook het kind heeft op een bepaald moment de vrije keuze voor of tegen God te kiezen. Niettemin moeten we ons wel realiseren dat God een consequente vorming en opvoeding belangrijk vindt, daarbij gaat het om een opvoeding die gekenmerkt wordt door ontzag voor de HEERE.

Voor we verder gaan, wil ik nogmaals benadrukken dat er ouders zijn die hun kinderen op deze manier hebben geoefend, maar van wie een kind of kinderen toch zijn afgeweken van een levensweg tot eer van God. Dit vers is van

toepassing op kinderen die naar aanleiding van hun opvoeding de weg van de wijsheid hebben gekozen. Er zijn helaas ook kinderen die ondanks de juiste oefening door hun ouders er toch voor kiezen de weg van de dwaas te gaan. Daarvoor zijn zij ten volle zelf verantwoordelijk. Het zal de gevolgen verzwaren die verbonden is aan het gaan van een eigen weg, want ze hebben beter geweten, maar hebben zich bewust van de juiste weg afgewend.

Spreuken 22 vers 7: **'Een rijke heerst over armen, en wie leent, wordt slaaf van de uitlener.'** Deze spreuk vormt een aansporing om geen schulden te maken, want de praktijk leert dat de rijke kan heersen over de arme en dat wie leent, de slaaf kan worden van hem die uitleent. De Joodse wet heeft strikte regels op het terrein van het lenen van geld en slavernij. Als iemand zulke schulden heeft dat hij zichzelf als slaaf moet verkopen, wordt hij na zes jaar vrijgelaten (Ex.21:2). Ook is het verboden rente te eisen van broeders of een volksgenoot aan wie is uitgeleend (Lev.25:36-37; Deutr.23:19, 20). Ook de OT profeten verzetten zich tegen de praktijk om rente te vragen (Ezech.18:8,13; 22:12). Toch benoemt de spreuk de weerbarstige praktijk waarin vormen van onderdrukking kunnen plaatsvinden. Deze spreuk is zeker ook actueel, mensen willen zo graag van alles hebben dat ze eigenlijk niet kunnen kopen, waardoor er veel schulden gemaakt worden met leningen en kredieten. Zodoende worden ook zij beheerst.

Spreuken 22 vers 8: **'Wie onrecht zaait, zal onheil oogsten, en de stok van zijn verbolgenheid zal vergaan.'** Wie slechte dingen doet, ontvangt slechte dingen terug. De HEERE zal er voor zorgen dat de invloed en macht van de onderdrukker beperkt wordt en uiteindelijk verdwijnt.

Spreuken 22 vers 9: **'Wie gunnend is, die wordt gezegend, want hij geeft van zijn brood aan de armen.'** Degene die vrijgevig en vriendelijk is, zal gezegend worden, omdat hij van zijn brood aan de armen en hongerigen uitdeelt. Hier staat de onderdrukker of onrechtvaardige tegenover een vrijgevig en gul mens die oog heeft voor armen en hongerigen. Hij maakt geen misbruik van de situatie door woekerrente te rekenen. Hij geeft gewoon! Zo iemand wordt door de HEERE rijk gezegend.

Spreuken 22 vers 10: ***'Verdrijf een spotter, en de ruzie is weg, en het geschil zal mét de schande ophouden.'*** Dit vers spoort aan de spotter te verdrijven, zodat de ruzie verdwijnt en beschamende meningsverschillen ophouden. Als de spotter bereid zou zijn te leren, kan een mens hem verdragen in afwachting van zijn verandering. Maar, we hebben het al gelezen, een spotter is daartoe niet bereid (Spr.9:7-8), daarom moet hij verjaagd worden.

Spreuken 22 vers 11: ***'Wie reinheid van hart liefheeft, en vriendelijkheid van zijn lippen: een koning is zijn vriend.'*** Een goede koning weet de genoemde eigenschappen te waarderen en zal in zijn regering van zo iemand dankbaar gebruikmaken. Hij kan zijn vriend of vertrouweling worden, met wie hij regeringszaken kan delen.

Spreuken 22 vers 12: ***'De ogen van de HEERE behoeden kennis, maar de zaken van de trouweloze stort Hij in het verderf.'*** Ondanks alle pogingen door de eeuwen heen om de Bijbel en de gelovigen uit te roeien is er altijd kennis van God op aarde geweest. Die kennis van Hem werd en wordt ook altijd doorgegeven, hoeveel een maatschappij, een religie of politiek systeem zich daar ook tegen verzet.

Tot slot van deze uitzending lees ik nog de laatste 4 verzen van Spreuken 22:
'Een luiaard zegt: Er is een leeuw op straat, midden op de pleinen zal ik gedood worden!

De mond van vreemde vrouwen is een diepe kuil, hij op wie de HEERE toornig is, zal daarin vallen.

Zit er dwaasheid in het hart van een jongeman gebonden, de stok van de vermaning zal die ver daarvan houden.

Wie een arme onderdrukt, maakt hem rijk, wie aan een rijke geeft, zal alleen maar gebrek hebben.'

Bij de productie van het programma 'Door de Bijbel' is dankbaar gebruik gemaakt van de StudieBijbel van het Centrum voor Bijbelonderzoek. De StudieBijbel Online werd gebruikt voor research en wordt ook met toestemming regelmatig geciteerd. Meer informatie vindt u op www.studiebijbel.nl. Wij raden een abonnement op de StudieBijbel app aan, als u nog dieper op de Bijbel wilt ingaan.

Tenzij anders vermeld, komen De Bijbelpassages, gebruikt bij de productie van het programma 'Door de Bijbel', met toestemming van uitgeverij Jongbloed, uit de Herziene Statenvertaling. Meer informatie: www.herzienestatenvertaling.nl